

hal etish, harakatlar hamda mushak kuchlanishlarini kuch, vaqt va fazo parametrlari bo'yicha aniq tabaqalash kabi sifatning rivojlanishiga yordam berdi.

Texnika oliy o'quv yurtlari talabalarining kasbiy jismoniy tayyorgarlik bo'yicha yetakchi mutaxassislaridan biri sanalgan R.T.Rayevskiy (1985) e'tirof etadiki, talabalarning kasbiy jismoniy tayyorgarlik uchun shug'ullanuvchilarning har tomonlama jismoniy tayyorgarligiga asoslanadigan ma'lum bir tuzilma xosdir. Texnika oliy o'quv yurtlari talabalarini kasbiy amaliy jismoniy tayyorgarlikning asosiy vazifasi turli xil jismoniy tarbiya va sport vositalari yordamida injenerning kasbga xos muhim sifatleri va fazilatlarini shakllantirish hisoblanadi.

Jismoniy tarbiya tizimida kasbiy amaliy jismoniy tayyorgarlikning bir necha shaklini aniqlangan, ularning bir necha tamoyilga asosan bir guruhga jamlanishi mumkin - mashg'ulotlar (majburiy va fakultativ), havaskorlik mashg'ulotlari, kun tartibidagi jismoniy mashqlar, ommaviy sog'lomlashtirish, jismoniy tarbiya va sport tadbirlari. Guruhlarning har biri kasbiy amaliy jismoniy tayyorgarlikni amalga oshirishning bitta yoki bir nechta shakllariga ega. Ulardan butun talabalar kontingenti yoki uning bir qismi uchun tanlab foydalanish mumkin. Nazariy bilimlarning ahamiyati juda katta, chunki bu talabalarga o'quv jarayonida jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan zarur kasbiy-amaliy bilimlarni bayon qilish uchun yagona yo'l hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Мамадова, Ф. (2023). Bo'lajak jismoniy madaniyat mutaxassislarining pedagogik madaniyati va kompetensiyasini takomillashtirishning pedagogik modeli. ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ/АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(7), 266-272.
2. Tursinovich, K.A., Mirzaakhmadovna, M.F., Alijonovich, E.T. (2022). 'Topical issues of pre-university preparation of students in the field of physical culture and sports. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 7, 253-255.
3. Qayumovna, R. M. (2021). Examining and monitoring of the impact of hypo dynamic factors on the state of physical fitness in students. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 3, 40-43.
4. Mehmonov, R., Parpiev, O. (2020). Pedagogical requirements for physical education teachers. Theoretical & Applied Science, (5), 758-761.

YOSHARNI EKOLOGIK TARBIYALASHDA MAKTAB VA OILANING ROLI

*Mo'minova R.N., Mahkamov G'.M., Hakimova S.O.
Muminovaranoxon@kspi.uz, setoraxakimova0830@gmail.com
Qo'qon Davlat pedagogika instituti*

Barqaror rivojlanish uchun ta'limning xalqaro ustuvorliklariga javob beradigan yosh avlodlarda ekologik madaniyatni rivojlantirishga samarali yondashuvlarni asoslashda zamonaviy fan va amaliyotning tobora ortib borayotgan ehtiyoji dolzarb hisoblanadi. Zamonaviy maktab o'quvchilarida ekologik qadriyatlarining ijobiy dinamikasini ta'minlashga imkon beradigan yangi avlod dasturlari va texnologiyalarini ishlab chiqilgan. Bolalarning ekologik ta'limining ahamiyati eng yuqori xalqaro va davlat darajalarida bir necha bor ta'kidlangan, BMT hujjatlarida, milliy ta'lim doktrinasida, umumiy ta'limning federal davlat standartlarida va boshqalarda aks ettirilgan.

YUNESKO ekspertlari va BMTning atrof-muhitni muhofaza qilish dasturi mualliflari inson va tabiatning o'zaro ta'sirini uyg'unlashtirishning asosiy vositasi sifatida madaniy qadriyatlarni, shu jumladan maqsadli va tizimli ekologik ta'lim va uzluksiz norasmiy ekologik ta'limni rivojlantirish jarayonida shaxsning rivojlanishi uchun tashqi va ichki sharoitlarni yaratadigan ijtimoiy hayot sohasini ko'rib chiqmoqdalar.

Ekologik ta'lim oilada boshlanadi, shuning uchun ekologik qadriyatlar oila tomonidan berilmasa, oila ekologik ta'lim muammolarini hal qilishda maktab bilan o'zaro aloqada bo'lmasa, shaxsning ekologik madaniyatini, ekologik kompetensiyani, bolalarning ekologik ongini shakllantirish samarali bo'lishi mumkin emas. Zamonaviy global muammolarning kuchayishi

fonida ekologik ta'lim va tarbiya holati doimiy ravishda o'sib bormoqda. Ota-onalar jamoatchiligi tomonidan bolalarning ekologik xavfsizligini ta'minlash masalalarini tobora faol muhokama qilish xarakterlidir. Ob'ektiv omillar zamonaviy oilaning ekologik ta'limni amalga oshirishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, bu pedagogika fani va amaliyotidan umumiy ta'lim muassasasi va oilaning o'zaro ta'sirini ilmiy va uslubiy qo'llab-quvvatlash, bolalarni ekologik tarbiyalash muammolarini hal qilishda oilani psixologik va pedagogik qo'llab-quvvatlash shaklida etarli javobni talab qiladi.

Oila va maktabning o'zaro ta'siri zamonaviy oilaviy tadqiqotlarning juda faol ishlab chiqilgan yo'nalishlaridan biridir. Maktab va oila o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning ko'p jihatlari o'rganildi, bu munosabatlarning samarali rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi sabablar aniqlandi, muammolarni hal qilish yo'llarini faol izlash amalga oshirilmoqda.

Biroq, oila va maktabning bolalar va o'smirlarni ekologik tarbiyalashdagi o'zaro ta'siri muammosi ularda boshqa masalalarni o'rganish kontekstida qisman aks ettirilgan. Umuman olganda, oilaviy ta'lim sohasidagi adabiyotlarni tahlil qilish, umumiy ta'lim muassasasining oila bilan ishlashini tashkil etish va ekologik ta'lim muammolari bo'yicha oila va maktabning bolalarni ekologik tarbiyalashdagi o'zaro ta'siri bo'lishi lozim.

Umumta'lim maktablari ishining zamonaviy ommaviy amaliyotini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar bolalarni ekologik tarbiyalash jarayonining samaradorligini ta'minlash uchun ota-onalar bilan hamkorlikning mazmuni, shakllari va usullarini to'liq bilishmaydi. Bir tomondan, ushbu muammoni muvaffaqiyatli hal qilish uchun ota-onalar tegishli pedagogik va ekologik bilimlarga ega emaslar. Ota-onalarning ekologik ta'lim shakllari va usullarini samarali amalga oshirishga tayyor emasligi, bolalarning ijobiy ekologik tajribasini shakllantirish uchun tabiatdagi faoliyatini tashkil etish, bolalarning ekologik madaniyatini shakllantirish bo'yicha maktab tomonidan olib borilayotgan harakatlarning samaradorligini pasaytiradi. Boshqa tomondan, maktabning oila bilan o'zaro munosabatlarni tashkil etishga rasmiy-ma'muriy va ma'rifiy yondashuvlari oilaning sub'ektivligini cheklaydi, o'quvchilarning ekologik ta'limida uning imkoniyatlarini ochib bermaydi.

Shunday qilib, bolalarni ekologik tarbiyalashda maktab va oilaning o'zaro ta'sirining nazariy va uslubiy yondashuvlari, mazmuni, shakllari va texnologiyalarini yangilashning ilmiy muammosining dolzarbligi ortib bormoqda, bu fan va amaliyotda mavjud bo'lgan qarama-qarshiliklarning keskinligi bilan bog'liq:

yosh avlodlarning ekologik madaniyati darajasini sezilarli darajada oshirishga ob'ektiv ehtiyoj va ekologik ta'lim masalalarida ota-onalarning etarli darajada malakasi;

- bolalarni ekologik tarbiyalashda oilaning imkoniyatlarini oshirish zarurati va bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirish jarayonida oilani pedagogik qo'llab-quvvatlash uchun ilmiy asoslangan texnologiyalarning yo'qligi;

- bolalarni ekologik tarbiyalashda oilaning potentsial imkoniyatlari va umumiy ta'lim maktabida bolalarning ekologik tarbiyasida oilaning salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun pedagogik sharoitlar va texnologiyalarning etarli darajada rivojlanmaganligi; o'quvchilarni ekologik tarbiyalashda maktab va oilaning samarali o'zaro ta'sirini tashkil etish zarurati va ushbu muammoning etarli darajada nazariy va uslubiy rivojlanmaganligi sabablidir.

Ushbu qarama-qarshiliklarni hal qilish muhimdir. Bunda maktab va oilaning bolalarni ekologik tarbiyalashdagi sa'y-harakatlarini birlashtirishga fan va amaliyotning tobora ortib borayotgan ehtiyoji, o'quvchilarning ekologik tarbiyasida oilaning tarbiyaviy salohiyatini ro'yobga chiqarish mexanizmlarining etarli darajada ilmiy ishlab chiqilmaganligi va maktab va oila o'rtasidagi hamkorlikning samarali modellari to'g'risida yaxlit tasavvur beradigan tadqiqotlarni olib boorish lozim.

Adabiyotlar:

1. Ridiger O.N. O'quvchilarni ekologik tarbiyalashda maktab va oilaning o'zaro ta'siri: dissertatsiya. M, 2019 y.
2. Argunova M.V. Barqaror rivojlanish manfaatlari uchun ekologik ta'lim maktab ta'limini modernizatsiya qilishning fandan tashqari yo'nalishi sifatida: Avtoref. diss. M., 2019 y.